

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ตลอดระยะเวลา 45 พรรษาที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาอัน ได้มีผู้คน
จำนวนมากสละบ้านเรือนออกบวชตามเป็นพระสาวก พระสาวกเหล่านั้นมีชาติกำเนิดการศึกษา
และสถานภาพทางสังคมก่อนบวชที่แตกต่างกันบ้างคล้ายกันบ้าง แต่ครั้นได้มาศึกษาคำสอนของ
พระพุทธเจ้าแล้วก็เกิดการรู้แจ้งบรรลุธรรมตามกำลังสติปัญญาและบารมีที่ตั้งสมไว้

เมื่อกล่าวถึงพระสาวกเหล่านั้นก็เป็นอันกล่าวถึงพระอัสสัมภะสาวกด้วย เพราะพระ
อัสสัมภะสาวกทั้งหลายที่แตกต่างกันและคล้ายกันในเรื่องดังกล่าวว่าโดยชาติกำเนิด พระอัสสัม-
ภะสาวกทั้งหลายมาจากวรรณะพราหมณ์ วรรณะกษัตริย์ วรรณะไวศยะ และวรรณะอื่นต่าง ๆ
เมื่อกล่าวถึงการศึกษา พระอัสสัมภะสาวกทั้งหลายที่ได้รับการศึกษาอย่างดี ปานกลาง และเพียง
เล็กน้อย และที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยก็มีอยู่ เมื่อพิจารณาจากสถานภาพทางสังคม พระอัสสัม-
ภะสาวกทั้งหลายที่เคยเป็นนักปกครอง หอศาน นักศึกษา นักบวช กรรมกร และอื่น ๆ แต่สภาพ
ดังกล่าวมาทั้งหมดก็หาได้เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุธรรมแต่อย่างใดไม่ ทุกท่านเมื่อได้มาศึกษา
ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วก็เกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งถึงกระบวนการของชีวิต
แล้วหันทุกข์ได้เสมอเหมือนกันหมด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาถึงกระบวนการการบรรลุธรรมของท่าน
ว่ามีความสัมพันธ์อย่างไรบ้างกับภูมิหลังต่าง ๆ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาธรรมกับ
วิธีการปฏิบัติหน้าไปสู่การบรรลุธรรม

อนึ่ง เรื่องราวของพระอัสสัมภะสาวกเป็นเรื่องที่น่าสนใจในศึกษา เพราะเป็นพระ
สาวกสำคัญซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการช่วยพระพุทธเจ้าประกาศพระศาสนาจนทำให้มันคงและ
แพร่หลายสืบมา

ในการช่วยพระพุทธเจ้าประกาศพระศาสนาอัน นี้จะไม่มีหลักฐานระบุแน่ชัดไว้ทุกรูป
แต่รูปที่ระบุไว้ส่วนมากก็ปรากฏว่าช่วยพระพุทธเจ้าอย่างจริงจัง เช่น พระสารีบุตรและพระ

มหาโมคคัลลานะผู้ซึ่งเป็นที่พระมหาสาวกและพระอัครสาวก ที่มีว่าเป็นตัวอย่างสำคัญในเรื่องนี้
ถึงที่พระพุทธเจ้าโคตรัสชกของพระมหาสาวกทั้ง 2 ไว้ว่า

ทุกอนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเสถ จงคุมหา สารีบุตรและโมคคัลลานะเถิด ทั้ง
2 รูปนี้ เป็นภิกษุผู้เป็นชาติดี อนุเคราะห์หมู่รวมประพฤติกิรรมจรรย สารีบุตรเปรียบ
เหมือนผู้เฒ่าเฒ่า โมคคัลลานะ เปรียบเหมือนผู้ว่ารุงเลี้ยงทารกที่เกิดแล้ว สารีบุตร
ยอมแนะนำในโศคาปุกุศล โมคคัลลานะยอมแนะนำในผลชั้นสูง สารีบุตรสามารถที่จะ
บอก แสวง บัญญัติ แดงคง เบิกเผย จำแนก ทำไหงาข้งอริยสัง 4 ไคโคชิตศการ¹

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าอยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับพระอัสสัมชัญมหาสาวกจากพระไตรปิฎก
อรรถกถา และหนังสืออื่น ๆ
2. เพื่อศึกษาประวัติชีวิตภูมิหลังส่วนอกชาติที่เกี่ยวกับการไต่พบพระพุทธเจ้า การตั้งจิต
ปรารภนาและการทำบุญสำคัญสืบต้นและประวัติชีวิตภูมิหลังส่วนปัจจุบันชาติที่เกี่ยวกับวรรณะ
การศึกษา สถานภาพทางสังคม อุปนิสัยและอื่น ๆ รวมทั้งมูลเหตุที่ออกบวชในพระพุทธศาสนาของ
พระอัสสัมชัญมหาสาวกแต่ละรูป
3. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการการบรรลุนิพพานของพระอัสสัมชัญมหาสาวกแต่ละรูปว่ามีความ
สัมพันธ์อย่างไรกับภูมิหลังต่าง ๆ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษารวมกับวิธีการปฏิบัติที่นำไป
ไปสู่การบรรลุนิพพาน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องพระอัสสัมชัญมหาสาวกกับการบรรลุนิพพานนี้ ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษาโดย

¹ม. อ. 14/69/450.

เสถว ภิกษเว สารีปุคฺคโมคฺคกฺคฺลาเน ฆสฺส ภิกษเว สารีปุคฺคโมคฺคกฺคฺลาเน ปญฺจสิทฺธ
ภิกษู อนุตฺตาทกา สหฺรหมฺจารีนิ ฯ เสชฺชดาปี ภิกษเว ชเนตา เอว สารีปุคฺโต ฯ เสชฺชดาปี
ชากฺคฺส อปาเทตา เอว โมคฺคกฺคฺลาโน ฯ สารีปุคฺโต ภิกษเว โสทาปุกุคฺคิเล วิเนคิ โมคฺคกฺคฺลาโน
อุทฺทมกฺคฺเต สารีปุคฺโต ภิกษเว ปโหนิ จุกฺกาวิ อริยสฺรจฺจานิ วิภูดาเรน อัจฉริยํ เทเสคฺคํ ปญฺญาเปคฺคํ
ปญฺญเปคฺคํ วิวริคฺคํ อุทฺทานีกาถํ ฯ

อาศัยหลักฐานและข้อมูลจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาเป็นหลัก สำหรับเนื้อความที่ต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม ผู้วิจัยก็ได้ค้นคว้าจากตำราอื่น ๆ บ้างนอกเหนือไปจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา ผู้วิจัยได้กล่าวถึงแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของท่าน คือ การไต่พบพระพุทธเจ้าในอดีต การตั้งจิตปรารถนา การทำบุญสำคัญสมัยสมณ ชะริกาเมคในปัจุบัน การศึกษา อุบาสย มูลเหตุที่ออกบวชในพระพุทธศาสนา รวมทั้งการศึกษาและวิธิปฏิบัติธรรม เพื่อให้มีความรู้ในการศึกษาวิเคราะห์เรื่องการบรรลุตธรรมของท่าน

วิธิดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของพระอัสสิมมหาสาวกจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทั้งที่เป็นภาษาบาลีและภาษาไทย
2. แผล ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด
3. เรียบเรียง เสนอผลการวิจัย

ประโยชน์ที่ไ้รับจากการวิจัย

1. ให้ความรู้เรื่องประวัติชีวิตของพระอัสสิมมหาสาวก
2. ให้ความรู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวิธิการสอนของพระพุทธเจ้ากับวิธิการศึกษารธรรม และวิธิการปฏิบัติธรรมของพระอัสสิมมหาสาวกแต่ละรูป ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนธรรมในปัจจุบันได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย